

Kauheuksista vaietaan edelleen

Talvisota syttyi samana päivänä, kun Räisälän Särkisalossa asuneitten Antti ja Anna Haikosen poika Toivo Haikonen täytti 13 vuotta. Sodan syttymispäivä oli 30.11.1939. Pienen laskutoimituksen jälkeen voimme todet hänen täyttäneen muutama päivä sitten 80 vuotta.

Toivo kertoo, että kun hän aamulla katsoi ikkunasta ulos, oli taivaanranta tulimerenä. Viereisessä muistelossaan Toivo kertoo joitakin elämänvaiheita. Ihmetyttämään jää mm. se että yli viisi kuukautta sodassa mukana ollut nuorukainen joutui suorittamaan vielä täyden asepalveluksen.

Toinen merkittävä piirre on kauheuksista vaieneminen. Sekä Elisenvaaran että Toivon näkemässä Simolan pommituksessa jälki oli kauhistuttava. Itse kukin on vaiennut näkemästään. Toivo käytti yhden lauseen ilmaistessaan näkemiään pommituksen jälkiä. Hän totesi, ettei ole vastaavaa koskaan sanonut kenellekään, ei edes vaimolleen, joka nyt oli kuulemassa. Nähtyjen asioiden on täytynt vaikuttaa ihmismieliin todella voimakkaasti, koska yli 60 vuoden jälkeenkin niistä puhuminen on lähes ylivoimaista.

Särkisalon pojan muisteloita

Keskityn muisteloissani ensisijaisesti vuosiin 1939 – 1945. Syksyllä -39 tuli komppania sotilaita naapuriimme – nuorisoseurantalolle ja siellä he myös majailivat koko sen ajan, jonka vielä olin kotona. Lämmitin heille saunaa lähes päivittäin, äitini leipoi pullaa ja piirakoita ja keitti saunojille kahvit. Miehet olivat tyytyväisiä ja muistivat meitä kahvirahalla, sillä tarjoilut ja saunan lämmitys olivat vapaaehtoista.

Elettiin aikaa, kun toivottiin parasta, mutta pelättiin pahinta. Se pahin tapahtui 13-vuotis syntymäpäiväni aamulla – ikkunat tärisivät ja koko itäinen taivaanranta oli tulimerenä. Siihen hetkeen lopuivat minun lapsuusvuoteni. Päivällä tuli tupa täyteen kotinsa jättäneitä naisia, lapsia ja vanhuksia. Nämä ihmiset olivat kokeneet kovia, osa vielä yöpukeissa. Ensimmäinen sotapäivä vaati myös uhrinsa – seurantalons vahtimestari ja hänen kasvattiveljensä kaatuivat ensimmäisen päivän aikana.

Kylää ruvettiin tyhjentämään naisista ja lapsista. Meille annettiin lisää aikaa – ehkä sotilaiden tähden. Joulukuun viimeisenä päivänä oli meidänkin viimein lähdeävä Sairalan aseman kautta Ilmajoelle. Kesällä -40 menin pikkurengiksi Ylistarossa taloon, jonka isäntä oli kaatunut ja taloa piti emäntä yhdessä kolmen lapsensa kanssa. En tiedä, oliko kolmetoistavuotiaasta pojasta apua, mutta parhaani yritin. Syksyllä -40 sai perheemme komennuksen vaihtaa asuinpaikkaa – jouduimme Satakuntaan ja Honkilahden pitäjään. Täälläkin minua odotti sama kohtalo kesällä -41 – kesärengiksi. Tällä kertaan taloon, jossa vanha isäntä määräsi tarkkaan, mitä tehdään ja miten tehdään.

Joulua -41 vietettiin taas kotona Särkisalossa – ensimmäinen kierros oli umpeutunut. Vanha kuvio toistui taas – komppania asui naapurissa ja saunaa lämmitettiin. Nyt erona vain se, että venäläisiä vankeja oli myös lähellä – koulusta oli tullut vankileiri. Suomalaiset sotilaat olivat 400 metrin ja venäläiset vangit 1,2 kilometrin päässä kodistani.

Suomalaiset kävivät meillä kahvilla ja venäläiset hakkaamassa puita ja tupruttelemassa kessua. Näin jatkuivat vuodet 1942 ja -43.

17-vuotiaana armeijaan

Vuonna 1944 alkoi tapahtua ja minäkin jouduin kutsuntoihin ja heti myös armeijaan – 21.4.1944 – vain 17-vuotiaana. Myllypellon asemalta nousin junaan ja ”samalla reissulla täällä oon viel – toinen isäntä on kotona siel”. Lappeenranta oli ensimmäinen etappini – jalkaväen koulutuskeskus 3. Siellä oltiin pari kuukautta, jonka jälkeen meidät päätettiin siirtää rauhallisempiin maisemiin. Juhannusviikolla -44 junan suuntana oli Parola. Meitä piti olla kolme sotilasjunaa samanaikaisesti Simolan asemalla – yksi vei miehiä rintamalle, yksi haavoittuneita ja kaatuneita sisämaahan ja yksi oli tämä meidän koulutettavien juna. Onneksemme meidän junamme oli ylikuormitettu ja myöhästyimme asemalta ratkaisevat kahdeksan minuuttia. Simolan asemaa pommitettiin.

Olimme maastoutuneet radan molemmin puolin odottamaan pommitusten päättymistä. Jouduimme odottamaan radan raivausta ja kun sitten viimein saimme lähtöluvan, käskettiin ”mullivaunujen” ovet pitää kiinni. Sivuraidetta pitkin ohitimme kaamean ratapihan. Simolan pommituksesta on hyvin vähän tietoa esim. Elisenvaaraan verrattuna – lieneekö Simola edelleen sotasalaisuutta.

Meitä Särkisaloon poikia oli puolen tusinaa ja Räisälän poikia tusinan verran. Siviiliin pääsimme tältä ”armeijareissulta” 3.10.1944. Toisen kerran jouduin armeijaan sitten 2.10.1946 ja tällä kertaa palvelusaikaa kertyi kahdeksan ja puoli kuukautta.

Toivo Haikonen